

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL SKUNDO PRIEŠ KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE TEISINGUMO MINISTERIJOS

2018-07-20 Nr. 4D-2018/1-607
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2018-05-11 gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundą (toliau vadinama – Skundas) dėl Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos (toliau vadinama – Kalėjimų departamentas) pareigūnų veiksmų nagrinėjant jo skundą.

2. Pareiškėjas Skunde nurodo:

2.1. dėl Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo (toliau vadinama ir – TI-K) direktoriaus 2018-03-27 atsakymo į jo skundą 2018-04-09 kreipėsi su skundu į Kalėjimų departamentą, tačiau šis skundas buvo persiųstas nagrinėti Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo administracijai.

2.2. Kalėjimų departamentas „tyčia pažeidžia mano teises, nesilaiko viešojo administravimo įstatymo [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išnagrinėti jo Skundą.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2018-05-15 raštu Nr. 4D-2018/1-607/3D-1348 kreipėsi į Kalėjimų departamento direktorių, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. Seimo kontrolierius 2018-06-01 gavo Kalėjimų departamento 2018-05-31 raštą Nr. 1S-1964, kuriame nurodoma:

„Informuojame, kad Kalėjimų departamente 2018-04-13 buvo gautas nuteistojo X 2018-04-09 skundas (pridedama). Minėtame skunde nuteistais nurodė, kad 2018-03-02 prašymu Nr. 29-653 kreipėsi į Lukiškių TI-K „administracijos skyrių (KŽS)“ dėl jo perkėlimo į kitą kamerą. Savo skunde nuteistasis skundė Kriminalinės žvalgybos skyriaus pareigūno V. M. atsakymą į jo 2018-03-02 prašymą Nr. 29-653 (Kriminalinės žvalgybos skyriaus pareigūno, o ne Lukiškių TI-K direktoriaus veiksmus), todėl X 2018-04-09 skundas vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo 3 str. 7 d. ir Bausmių vykdymo kodekso 183 str. reikalavimais buvo persiųstas (persiuntimo lydraštis pridedamas) nagrinėti Lukiškių TI-K direktoriui. Lukiškių TI-K direktoriaus buvo prašoma minėtą skundą atsakyti, o atsakymo kopiją pateikti Kalėjimų departamentui.“

5. Pareiškėjas kartu su Skundu Seimo kontrolieriui pateikė 2018-03-27 Lukiškių TI-K

direktoriaus atsakymą Nr. 96-1342 į jo 2018-03-02 prašymą Nr. 29-653. Atsakyme, kurį pasirašo Lukiškių TI-K direktorius, Pareiškėjui nurodoma:

„Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo (toliau – Lukiškių TI-K) administracija Jūsų prašymą išnagrinėjo, tačiau patenkinti neturi galimybės.

Informuojame, kad Jūs laikomi Lukiškių TI-K kameroje vadovaujantis Bausmių vykdymo kodekso 70 straipsnio nuostatomis. Patalpinti į vieną kamerą kartu su Jūsų prašyme nurodytais asmenimis nėra galimybės, kadangi tai prieštarautų Bausmių vykdymo kodekso 70 straipsnio reikalavimams.

Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo administracijos atsakymas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 183 straipsniu, gali būti apskundžiamas Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriui.“

Skundo tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

6. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso:

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. 3. Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.“

7. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo:

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 2) *objektyvumo*. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 4) *nepiktnaudžiavimo valdžia*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; [...] 13) *išsamumo*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį. [...].“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

8. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – LVAT) 2012-03-01 nutartyje (administracinė byla Nr. A⁵⁰²-1605/2012), be kita ko, nurodyta:

„[...] Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁰-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta,

jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskusti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei *gero administravimo, atsakingo valdymo* principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.).“

9. LVAT 2012 m. gruodžio 20 d. sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. A-822-3206-12, konstatavo:

„Pagal Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto (2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1791 redakcijos) 5 straipsnį Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos (pagal Statuto 2 straipsnio 1 dalį pataisos namai yra Kalėjimų departamentui pavaldi įstaiga) savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Bausmių vykdymo kodeksu, Baudžiamuoju kodeksu, Baudžiamojo proceso kodeksu, Suėmimo vykdymo įstatymu, kitais įstatymais, šiuo statutu, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis ir kitais teisės aktais. Pagal Statuto 4 straipsnį Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų veikla grindžiama teisingumo, teisėtumo, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo, suimtųjų ir nuteistųjų lygybės prieš suėmimo ir bausmių vykdymo įstatymus, humanizmo, bausmių vykdymo individualizavimo, progresyvaus bausmių atlikimo ir viešumo principais. Panevėžio pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, *objektyvumo*, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktas).“

Tyrimo išvados

10. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui skundėsi, kad Lukiškių TI-K direktoriaus atsakymą į jo prašymą apskundė Kalėjimų departamentui, tačiau jo skundas buvo vėl persiūstas nagrinėti Lukiškių TI-K administracijai.

11. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2018-03-02 pateikė prašymą Lukiškių TI-K administracijai dėl jo laikymo sąlygų. Lukiškių TI-K direktorius 2018-03-27 raštu pateikė Pareiškėjui atsakymą, tačiau prašymo netenkino. Pareiškėjas 2018-04-09 skundu kreipėsi į Kalėjimų departamentą, skųsdamas Lukiškių TI-K direktoriaus 2018-03-27 atsakymą į jo skundą. Kalėjimų departamentas Pareiškėjo skundo nenagrinėjo iš esmės ir 2018-04-18 raštu Nr. 2S-1271 persiuntė jį nagrinėti Lukiškių TI-K administracijai.

12. Bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnyje reglamentuota ikiteisminė skundų

nagrinėjimo tvarka, pagal kurią bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjų departamento direktoriui (pažymos 6 punktas).

Atkreiptinas dėmesys, jog LVAT praktikoje laikomasi nuostatos, kad Bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnio 1 dalyje numatyta bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmai ir sprendimų apskundimo tvarka yra privaloma išankstinio ginčo dėl bausmes vykdančių institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmai ir sprendimų nagrinėjimo ne per teismą tvarka. Teismas yra pažymėjęs, kad specialus įstatymas – Bausmių vykdymo kodeksas – įsakmiai nurodo, jog bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai skundžiami Kalėjų departamento direktoriui, o Kalėjų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui (LVAT 2005 m. spalio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS10-364/2005, taip pat žr. LVAT 2005 m. rugsėjo 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS10-270/2005, LVAT 2007 m. spalio 18 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS5-477/2007).

Iš Pareiškėjo prašymų turinio nustatyta, kad jis prašė įvertinti Lukiškių TI-K direktoriaus atsakymo pagrįstumą ir teisėtumą, t. y., Kalėjų departamentui skundė Lukiškių TI-K direktoriaus sprendimą, todėl, vadovaujantis Bausmių vykdymo kodekso nuostatomis, Kalėjų departamento pareigūnai privalėjo nagrinėti Pareiškėjo skundą iš esmės, atsakyti į visus skunde nurodytus klausimus, parengti motyvuotą atsakymą ir nurodyti sprendimo apskundimo tvarką, tačiau tai nebuvo padaryta.

13. Pagal teisinį reglamentavimą bei teismų praktiką, nagrinėdamas pareiškėjų skundus Kalėjų departamentas, kaip viešojo administravimo subjektas, privalo laikytis įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo principų, kas reiškia, kad Kalėjų departamento atsakymai į skundus turi būti parengti pagal jų turinį ir vadovaujantis teisės aktų nuostatomis, tačiau Pareiškėjo skundas dar kartą buvo persiųstas nagrinėti tai pačiai įstaigai, kurios vadovo sprendimas ir buvo skundžiamas.

Įvertinus išdėstytas aplinkybes darytina išvada, kad Pareiškėjo nusiskundimai dėl Kalėjų departamento pareigūnų galimai netinkamų veiksmai nagrinėjant jo skundą buvo patvirtinti, ir Skundas pripažintinas pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

14. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, nusprendžia:

X skundą dėl Kalėjų departamento prie Teisingumo ministerijos pareigūnų veiksmai, nagrinėjant jo skundą, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

15. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14, 17 punktais, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Kalėjų departamento direktoriui rekomenduoja:

15.1. teisės aktuose nustatyta tvarka išnagrinėti X skundą (apie tai informuoti ir Seimo kontrolierių);

15.2. imtis priemonių, kad ateityje pareiškėjų skundai ir prašymai būtų tiriami atidžiai, vadovaujantis teisės aktų nuostatomis ir išankstine skundų nagrinėjimo ne teisme tvarka, įvertinant visas nurodytas aplinkybes, o pareiškėjams teikiami atsakymai būtų pagrįsti objektyviais duomenimis (faktais), atitiktų kreipimūsi turinį.

16. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta,

kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas